

Боднарчук Т.Л.

кандидат економічних наук,
науковий співробітник відділу економічної історії,
ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”,
вул. Панаса Мирного, 26, Київ, 01011
E-mail: tylya.ru@mail.ru

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Рубрика: *ЕКОНОМІКА*

Мова статті: українська

Анотація: На основі історико-економічного узагальнення вітчизняної господарської практики ХІХ – початку ХХ ст. досліджено роль інституту підприємництва у стимулюванні соціальних трансформацій українського регіону. Проаналізовано зв'язок між динамікою зростання кількості підприємств і зміною соціальної структури українського населення, який проявився в тому, що розгортання масштабного фабрично-заводського виробництва сприяло формуванню ринку вільнонайманої праці й виокремленню груп промислових робітників і торговців. Розкрито особливості впливу ділової сфери на зростання міського населення та розвиток міської інфраструктури. Обґрунтовано роль інституту підприємництва у забезпеченні технологічної модернізації та концентрації виробництва, наслідком чого стало насичення внутрішнього ринку товарами й продовольством. Визначено значущість підприємництва у стимулюванні зайнятості українського населення. Водночас виявлено проблему посилення матеріальної залежності робітників, збереження архаїчних форм ділової взаємодії та відсутності ефективного соціального діалогу. Акцентовано увагу на характерних рисах становлення інституту меценатства і соціальної відповідальності як форм участі бізнес-сектору у стимулюванні суспільного розвитку регіону. Виявлено, що основними формами благодійницької діяльності підприємців були інвестування коштів у будівництво релігійних об'єктів, медичних і культурних закладів, фінансова підтримка наукової та освітньої сфер. Проте визначено, що часто меценатство здійснювалося з метою отримання привілеїв, а сама добродійна діяльність реалізовувалася на фоні нещадної експлуатації робітничих мас. Незважаючи на це, встановлено, що у ХІХ – на початку ХХ ст. на українських територіях з'являється прошарок суспільно свідомих підприємців з поважним і справедливим ставленням до фабрично-заводських працівників, а також комплексним підходом до реалізації різного роду соціальних програм. Обґрунтовано, що неоднозначність наслідків підприємництва для розвитку соціальної сфери була зумовлена відсутністю ефективного партнерства бізнесу й держави, консервуванням традицій особистої та матеріальної залежності, високим рівнем експансії вітчизняного виробничого сектору іноземним бізнес-елементом.

Ключові слова: економічна історія України, підприємництво, бізнес-сектор, соціальна структура населення, урбанізація, суспільне споживання, благодійництво, меценатство, соціальна відповідальність.